№ 112 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1 1892 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1 № 112

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

WIEN

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու յոբելեաններ. Բագուից փախչողները.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գիւղացական մի հարց. Վրաց լրագրի թղթակիցները. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Էրնէստ Րընան. Գերմանիան զինաւորվում է. Յունաց պատրիարքի բողոքը.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. «Հրաւիրակի» վերջին առաջաբանը.

ԵՐԿՈՒ ՅՈԲԵԼԵԱՆՆԵՐ

I

Շատ ժամանակ չէ՝ Պետերբուրգի մէջ տօնվեցան երկու պարբերական հրատարակութիւնների քսան և հինգ ամեայ գոյութեան յոբելեաններ: Հրատարակութիւններից մինը ամենքից յարգված „Вѣстникъ Европы“ լուրջ ամսագիրն է, իսկ միւսը՝ „Петербургскій Листокъ“ փողոցային թերթն է:

Առաջինում, ինչպէս յայտնի է, քսան և հինգ տարի շարունակ աշխատակցել են Ռուսաստանի ամենայայտնի, ամենանշանաւոր գրողներ, որոնք, կարողացածին չափ, ամեն ջանք էին գործ դնում՝ կրթել հասարակութիւնը, նրբացնել նրա ճաշակը, յարուցանել լուրջ հասարակական խնդիրներ, ղեկավարել հասարակաց կարծիքը.... Եւ ահա քսան և հինգ տարի տոկունութեամբ և ազնիւ կերպով աշխատելուց յետոյ՝ ամսագիրը իր յոբելեանը տօնելու րոպէին յայտարարում է, որ ունի ընդամենը, ամբողջ Ռուսաստանում, միայն 6000 բաժանորդ....

Միւս հրատարակութիւնը, փողոցային թերթը, որը քսան և հինգ տարի շարունակ տալում էր զուարճալի յօդուածներ, փողոցային լուրեր, աշխատում էր հաճելի լինել ամբոխին, շողոքորթել նրա ճաշակին, նոյն իսկ նրա վատ բնազդներին, այդ թերթն ունի այժմ մի քանի տասնեակ հազար բաժանորդներ....

Թէ ի՞նչ խօսեցին, ի՞նչ առենաբանութիւններ արեցին „Вѣстникъ Европы“ ամսագրի յոբելեանական ճաշկերոյթի ժամանակ, ասում է ռուս տաղանդաւոր գրող Մենշիկով „Книжки Недѣли“ ժողովածուի մէջ տպված իր յօդուածում, որից մենք օգտվում ենք ներկայ յօդուածը գրելիս,—մեզ յայտնի չէ: Բայց հաւանական է, որ ամսագրի աշխատակիցների և բարեկամների մի նեղ շրջան, բոլորվելով սեղանի շուրջը՝ համեստ կերպով տօնեց ամսագրի գոյութեան քսան և հինգ ամեակը: Այդտեղ, հաւանական է, որ խօսեցին գրականութեան և մամուլի բարձր կոչման մասին, ազնուութեան մասին, հաւանական է որ բազմաթիւ ճառախօսութիւններում այն միտքն արտայայտեցին, որ պէտք է կրթել ժողովուրդը, պէտք է առաջնորդել նրան պարտաճանաչութեան ազնիւ ճանապարհում, պէտք է զարգացնել ազգի մէջ քաղաքացիական առաքինութիւնները, պէտք է գրական ազնիւ և անկաշառ խօսքով ղեկավարել ժողովուրդը դէպի լուսաւորութիւնն ու առաջադիմութիւնը....

Մի խօսքով լուրջ ամսագրի յոբելեանական ճաշկերոյթը երևի նոյնքան տաղտկալի ու ձանձրալի է եղել, որքան ինքն ամսագիրը....

Ուրիշ պատկեր էր ներկայացնում փողոցային թերթի յոբելեանական ճաշը: Այդտեղ անվերջանալի ճառախօսութիւններում գովաբանվում էր տաղանդը, որին անհամեմատ աւելի նշանաւոր դեր էր յատկացվում մամուլի գործունէութեան մէջ, քան ազնուութեանը: „Ի՞նչ կը նշանակէ ազնիւ լինել, ասում էին ճառախօսները. հրապարակագրողը հարկաւորութիւն չունի ազնիւ լինել, նա պէտք է միմիայն զգայուն և տպաւորվող լինի. նա պէտք է ըմբռնէ ժողովրդի, ամբոխի պահանջները, հասկանայ նրա ճաշակը.... Ժողովուրդն ուզում է զուարճանալ,—զուարճացնենք նրան. ամբոխը սիրում է մասնաւոր ընտանեկան կեանքի մասին մերկացումներ,—տանք նրան միջոց թափանցել մասնաւոր, ընտանեկան կեանքի գաղտնիքների մէջ. ժողովրդի մեծամասնութիւնը յափշտակութեամբ կարդում է պամֆլէտներ, պասկվիլներ, պարսաւագրեր,—յարմարվենք ամբոխի ճաշակին. ժողովուրդն ագահութեամբ ականջ է դնում փողոցային ամեն տեսակ լուրերին,—ջանանք առատօրէն բաւականութիւն տալ ժողովրդի այդ տգեղ պահանջին.... Մի խօսքով իջնենք ամբոխի մէջ, յարմարվենք ամբոխի հակումներին, շողոքորթենք նրա ստոր բնազդներին, բաւականութիւն տանք նրա ձգտումներին, հակումներին ու ճաշակին և մենք կունենանք շատ կարդացողներ, շատ բաժանորդներ, քանի որ պատասխանած կը լինենք առօրեայ պահանջին: Ոչ թէ ազնուութիւն պէտք է ունենալ, այլ տաղանդ՝ ժողովրդի, ամբոխի տրամադրութիւնն ըմբռնելու համար: Ոչ թէ ժողովրդի հակումների դէմ, այլ ժողովրդի ձգտումների հետ պէտք է ընթանալ....“

II

Սակայն մի՞թէ դա է գրական գործունէութեան, տպագրական խօսքի, մամուլի կոչումը: Էլ ի՞նչ հարկաւոր է տպագրական խօսք, եթէ այդ խօսքը չը պէտք է կրթէ, քաղաքակրթէ, ազնուացնէ խաւարի մէջ գտնվող ամբոխը. ի՞նչ հարկաւոր է մամուլը, եթէ նրա կոչումը պիտի լինի ոչ թէ վերացնել ջանալ ամբոխի միջից ստոր բնազդներ, կեղտոտ հակումներ, վնասակար նախապաշարմունքներ, կորստաբեր և անբարոյականացնող անշարժութիւն,—բայց նրա կոչումը պիտի լինի՝ ամեն կողմից յարմարվել տգէտ, խաւար, կրքոտ, նախանձոտ, բամբասանքներ ու սկանդալներ սիրող, փողոցային ամեն տեսակ խայտառակ անցքերի ու մասնաւոր կեանքի պատիւը շօշափող դէպքերի սիրահար ամբոխի անկիրթ, վայրենի, ստոր բնազդներին....

Ոչ. մամուլը գոյութեան իրաւունք չէր ունենայ, եթէ նրա միակ նպատակը լինէր միմիայն յարմարվել տգիտութեան, խաւարամտութեան ու ժողովրդի բնածին ստոր հակումներին. մամուլը պէտք է ընդհակառակն ազնւաբար մաքառէ ամբոխի տգիտութիւնից, կրթութեան պակասութիւնից, խաւարամտութիւնից առաջացած անազնիւ, ստոր հակումների դէմ....

Մամուլի կոչումն է՝ ոչ թէ իր բարձրութիւնից իջնել մինչև ամբոխի մտաւոր ու բարոյական զարգացման ստոր մակերևոյթը,—այլ ջանալ բարձրացնել ամբոխը մինչև իր բարձրութիւնը: Մամուլը պէտք է առաջնորդէ ամբոխը, և ոչ թէ ենթարկվի նրան:

III

Սակայն չը նայելով որ այս րոպէիս „Петербургскій Листокъ“ փողոցային թերթի պէս մի հրատարակութիւն տասնապատիկ աւելի բաժանորդ ունի, քան „Вѣстникъ Европы“ լուրջ և ազնիւ ամսագիրը,—այդ դրութիւնը չը պէտք է տևողական համարել: Ամբոխը, որն ուրախանում, խրխնջում, հրճվում է կարդալով կեղտոտ փողոցային լուրերը, կամ մասնաւոր կեանքի մասին սկանդալներով լի խրօնիկան,—մի օր, երբ բարոյապէս և մտաւորապէս աւելի կը զարգանայ, ինքն կը զզուի մամուլի այդ անվերջանալի օրգիայից և իր երեսը յետ կը դարձնէ իր աշնորհ և յանցաւոր առաջնորդներից:

Ամբոխն ամեն տեղ, նոյն իսկ ամենաազատ, ամենաքաղաքակիրթ երկիրներում՝ միշտ փոքր ինչ ստրկահոգի է. նա պահանջ ունի պաշտել այն մարդկանց, որոնց ստիպված է իրանից բարձր համարել, նա պահանջ ունի խոնարհվել մեծութեան, ոյժի, հերոսութեան առջև, և վերջ ի վերջոյ երբ մտաւորապէս կարթնանայ՝ նա կը սիրէ այն մարդկանց, որոնք իրանից բարձր են և որոնք իր պակասութիւնները անվախ կերպով իր երեսով էին տալիս,—և ընդհակառակն կը սկսէ խորին կերպով արհամարհել այն մարդկանց, որոնք ձայնակցում էին իր ստոր հակումներին:

Գ. Ա.

ԲԱԳՈՒԻՑ ՓԱԽՉՈՂՆԵՐԸ

„Մշակի“ ներկայ համարի ներքին լուրերի մէջ ընթերցողը կը կարդայ „Кавказъ“ լրագրից արտատպված լուրը՝ թէ Բագու քաղաքում կրկին խօլերա է երևացել, թէև աննշան կերպարանքով և թէ բագուեցիք նորից սկսել են փախչել քաղաքից:

Ուրեմն բագուեցիների համար զուր անցաւ այս ամառվայ դառն դասը: Քաղաքից անդադար փախչելով, հէնց որ քաղաքում երևում են խօլերայի նշանները, ի՞նչ շահեցին այդ հարուստ քաղաքի բնակիչները.... Իրանց գործերը երեսի վրա են թողնում, ազգաբնակութեան մեծամասնութիւնը անխնամ են թողնում, այդպիսով աւելի էլ նպաստում են հիւանդութեան սաստկանալուն, քաղաքային գործերը, իրանց բացակայութեան պատճառով, անկարգ վիճակի են մատնում, և վերջապէս իրանք երկրի ամեն կողմեր փախչելով՝ աւելի էլ տարածում են հիւանդութիւնը երկրի այլ և այլ տեղերում:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ՀՐԱՒԻՐԱԿԻ» ՎԵՐՋԻՆ ԱՌԱՋԱԲԱՆԸ *)

Մինչդեռ մանուկ երիտասարդ էի, մարմնով առոյգ և հոգւով զուարթ, անձամբ անձին գոտի ածէի և երթայի յո և կամէի, երանի սամ այն աւուրն, յորս կեանք զուարթածաղիկ առաւօտ էր: Պանդուխտ էի և նշդեհ. զի անողք ճակատագիր և զիս վարեալ էր յօտարութիւն, բախտակից առնելով ընդ հայրենածին զաւակս:

Որպէս ի բազումս, նոյնպէս և յիս զօրացաւ այն սուրբ ցանկութիւն, տեսանել զԵրուսաղէմ, զաշխարհ փրկչին մերոյ, յորում լոյսն ագաւ, Բանն մարմին եղև հրաշապէս և բնակեցաւ ընդ մարդիկ: Աչօք իսկ տեսանել զխանձարուրն և զՄսուրն, յոր եդաւ Մանուկն Յիսուս: Տեսանել անդ զակունս աղբերաց և զգետոց կենդանարար ջուրց, որ բղխեցին յԵրուսաղէմ և ընթացեալ արբուցին զհեթանոսական անապատն, զորմէ կանխապէս գուշակելով աւետիս տայր Եսային, «Ուրախ լեր, անապատ ծարաւի»:

Ես հաւատամ, թող երկմիտն տատանի, թէ Աստուած է որ յաջողէ զամենայն յամենայնի, և ինձ ցանկացողիս յաջողեաց ի հազար ութ հարիւր յիսուն ամի փրկչին, ելի և գտի զցանկալին Երուսաղէմ, երկրպագի ամենայն հրաշավայր ս. Տեղեացն, ուր կան և մնան յաւիտենական յիշատակք մարդացեալ Աստուածորդւոյն:

Առ հովանեաւ սուրբ Յակովբեանց Հայոց մեծահռչակ աթոռոյն, օթևանեցայ և զիս բախտաւոր համարեցի, զի վիճակեցաւ ինձ փոքրկանս մի փոքրիկ սենեակ, չինեալ առանձին ի վերայ տանեաց և հայէր դուռն ընդ արևելս ի լեառն Ձիթենեաց: Նախադուռնակ էր արդեօք սենեակն այն թէ տիրացու Մկրտիչն՝ վարդապետ լինելոյ է. զի բնակեցայ ես ի թաղն և ի չարս միաբանական դասուն: Յայս նուագ ես յայց ելի տեսանել զնոյն իմ սիրելի սենեակն՝ տեսի զի ծերացեալ և խարխլեալ էր և փլուցին իսկ. ասա՜ղ ասացի, զի և իմ տաղաւար մարմնոյս այսպէս փլուզանի, զի ծերացայ և հնացայ: Այլ հաւատամ, թէ Տէր պահէ զիս, դեռ ես տարաժամ է. զի պարտական եմ նմա և եկեղեցւոյն:

Անդ յայնժամ ի փոքու սենեկին ամփոփեալ ծուարեալ ձեռնարկի Հրաւիրակիս աշխատութեան, զի վճարեցից զպարտս իմ առ Երուսաղէմ:

Յաւուր միում մինչ պարապէի և ձայնարկեալ եղանակաւ երգէի և գրէի, զի առանց երգելոյ՝ երգ հոգի չունի, յանկարծ եկն եկաց առաջի դրան սենեկին հանգուցեալ Տէր-Յովհաննէս մեծագործ Պատրիարքն:—Զայնդ առի ասաց, տիրացու Մկրտիչ, զի՞նչ երգես և գրես:—Տէր սրբազան, ասացի. «զՀրաւիրակն Աւետեաց երկրին» գրեմ:—Զո՞վ հրաւիրես, ասաց:—Զմանկունս և զժողովուրդս Հայոց հրաւիրեմ, Տէր հոգևոր:—Գրեա գրեա, օրհնեալ լինիս, Հրաւէր կարդա, թող յուխտ գան հայոց ջերմեռանդ ժողովուրդ. զի բազում գանձուց պէտս ունիմ և մտադիր եմ եթէ յաջողէ Տէր՝ նորանոր չինուածս կառուցանել *), որ խիստ կարևորագոյն է ի պատիւ Ս. Աթոռոյս և անուանս: Արդարև այսօր իւր մեծագործութեանց յիշատակք փառաւոր հանդիսանան ի պարծանս ազգին Հայոց և Ս. Յակոբեանց դերապանծ Աթոռոյն:

Իսկ ես յետ աւարտելոյ զերկ Հրաւիրակիս՝ դարձայ ի Բիւզանդիոն. ուր բարերար ձեռնտուութեամբ Պոլեան ճարտարապետ Կարապետ Ամիրային տպագրեալ ի լոյս հանի «ԶՀրաւիրակն Երկրին Աւետեաց»: Այժմ կրկնակի տպագրութեան պատճառութիւնն՝ առիթ ետ ինձ ի լոյս հանել և յայտնել զծածկեալ անուն Բարերարին:

Անցին երբ չորեքտասան ամք. ի ժամանակին, յորում ընտրեցաւ Պատրիարք Ս. Երուսաղէմի հանգուցեալ Տէր Եսայի Պատրիարք, զարթեաւ յիս զարձեալ յիշատակ Ս. Երկրին. ուստի ուղեկցելով ընդ նմին ելի միւսանգամ յԵրուսաղէմ, և կատարելով զուխտն իմ, վերադարձայ ի Կոստանդնուպոլիս և ես չէի յայնժամ սոսկ տիրացու Մկրտիչ, այլ վարդապետ և վանահայր Վարագայ վանից. իսկ այժմ եմ նաև եպիսկոպոս Գլակայ վանից և ինձ զայ յերազի և ասեն զինէն թէ նախկին պատրիարք ես լեալ իցեմ Կոստանդնուպոլսոյ: Անցին զինև այդ ամենայն և եմ այժմ հովիւ առանց հօտի և վանահայր առանց վանուց: Միթէ տրտմի՞ց բառնամ սաստ, քաւ, ոչ երբէք, զի ես ճանաչեմ զաշխարհ և գիտեմ զճանապարհ սուրբ Հարցն, որոց ոտից փոշւոյն չը համարիմ զանձն իմ արժանի:

Անցին զինև այլ ևս բազմադէպ ժամանակք բոլոր մի քառորդ դար. և ես հասի հազար ութ հարիւր իննսուներորդ յամն, ոտն փոխելով յաստիճան ծերութեան: Եւ թէպէտ ծերութիւն հանգիստ խնդրէ, անձն խռովեալ փութայ ի նաւահանգիստն և խոնջեալ վաստակեալ ծերոյս հանգստարան պիտոյ էր լինել Վարագայ խաչի հովանին, այլ յիշեցի դարձեալ զԵրուսաղէմ և յուշ եկն ինձ Սիօնի լերինն բարձրացեալ խաչին յիշատակ, զի մեծ քան զՎարագայն է սաստ: Ուստի ի ժամանակի ծերութեան խմում յերրորդ անգամ ելի յԵրուսաղէմ. զի գէթ ի վերջալոյս կենաց իմոց

*) Այս տարի, Երուսաղէմում, Խրիմեան Հայրիկ երկրորդ տպագրութեամբ հրատարակեց իր «Հրաւիրակ Աւետեաց երկրին» գրուածքը: Այդ երկրորդ տպագրութեան նա կցեր է մի առաջաբան, որը բաւական հետաքրքրական լինելու պատճառով, արտատպում ենք:

*) Հանգուցելոյն մեծագործութեան պատկանին այժմեան հոյակապ պատրիարքարան. խաչաձև յատակագծի վերայ գմբեթայարկ փառաւոր ուսումնարան՝ և համօրէն նորին մի թաղ ուխտաւորաց, որ այժմ զպրոցին կը ծառայէ:

Մենք կարծում էինք թէ գոնէ հիմա բագուեցիք խելքի կը գան. այժմ, երբ նորից եղել են խօլէրայի մի քանի դէպքեր, նրանք կը մնան քաղաքում, կը սկսեն հոգալ քաղաքի բարեկարգութեան մասին, կաշխատեն բարւոքել քաղաքի սանիտարական դրութիւնը, կը հիմնեն չքաւոր, աշխատող դասակարգի համար ձրի ճաշարաններ ու թէյատներ, կը հոգան հիւանդանոցները բարեկարգելու մասին և այլն....

Բայց ընդհակառակն ի՞նչ ենք տեսնում. իրանք նորից սկսում են փախչել, երեսի վրա թողնելով քաղաքը և նրա չքաւոր ազգաբնակութիւնը և երբ որ քաղաքագլուխը հրաւիրում է քաղաքային ձայնաւորներին Դումայի նիստը կայացնելու, կարևոր ընթացիկ հարցեր որոշելու համար,—ձայնաւորները չեն գումարվում և Դումայի նիստը չէ կայանում։

Իսկ ամեն տեղ փախչելով՝ բագուեցիք նորից կը վարակեն խօլէրայով Անդրկովկասի բոլոր միւս քաղաքները։ Իրանք իրանց քաղաքի մասին չեն հոգում, փախչում են ուրիշ տեղեր, մեզ էլ են վարակում,—իսկ մենք, մեր քաղաքներում մնալով, նորից պիտի հոգանք մեզ մօտ էպիդեմիայի տարածման դէմ եռանդոտ կերպով մաքառելու մասին։

Ի՞նչ ազնիւ վարմունք բագուեցիների կողմից....

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՄԻ ՀԱՐՑ

Թիֆլիսի երրորդ գիմնազիայի վերատեսուչ Մարտինովսկի, իր մանկավարժական անխոնջ գործունէութեան մի նոր ապացոյց է տալիս։ Այս օրերս աշակերտների ծնողներին ուղղած մի շրջաբերականով նա յարուցանում է մի հարց, որը վաղուց պէտք է գրաւած լինէր մեր մանկավարժների ուշադրութիւնը, այն է մատաղ սերնդի ֆիզիքական ապիկարութեան պատճառների եթէ ոչ միանգամայն, գէթ յաջորդական վերացումը։ Պ. Մարտինովսկի կամենում է մի փոփոխութիւն առաջ բերել աշակերտների վարած կենցաղի և պարապմունքների եղանակի մէջ, բայց որովհետև այդ փոփոխութիւնը կարող է ընտանիքների համար անյարմար և անիրագործելի լինել, ուստի նա դիմում է ծնողներին նրանց կարծիքն իմանալու։

Ահա շրջաբերականը,

«Գնալով առաւօտեան գիմնազիա, երեխաները սովորաբար շուտ շուտ խմում են մի բաժակ թէյ և յետոյ առանց սննդի մնում են մինչև ժամը 2-ը, և երբեմն մինչև 3-ը։ Ճշմարիտ է, ծնողները տալիս են նրանց ամեն օր մի քանի կոպէկ նախաճաշի համար, բայց այդ փողը շատ անգամ երեխաները գործ են ածում կոնֆէտ, պտուղ գնելու և դարձեալ մնում են առանց նախաճաշի։ Ամենալաւ դիպուածում այդ մի քանի կոպէկով նրանք առնում են բուլկի կամ կարկանդակ, որը, նոյնպէս, քիչ սննդարար է։ Անսնունդ այդքան երկար ժամանակ մնալը (8-ից մինչև 2 կամ 3-ը) շատ վնասակար ազդեցութիւն է գործում աշակերտների առողջութեան վրա։ Այդ է պատճառներից մինը, որ մեր դպրոցները տալիս են հիւանդոտ, ջլատ սերունդ։ Աչկարա է, որ պէտք է այնպէս սարքել բանը, որ երեխաները՞ ունենան նախաճաշ և ոչ թէ մի կտոր կոշտ բուլկուց բաղկացած, երկու խմորի հետ համեմած, այլ տաք և սննդարար նախաճաշ։ Այդ կարելի է իրագործել երկու կերպով. կամ կազմակերպել նախաճաշ գիմնազիայի շէնութեան մէջ կամ դասերի մէջ եղած ընդհատումը այնքան քչացնել (մի ու կէս ժամ կամ 2 ժամ), որ աշակերտները կարողանային գնալ տուն, ուտել և նորից գալ գիմնազիա դասերին։ Գիմնազիայի շէնութեան մէջ նախաճաշիկ սարքելը, նրա նեղուածքի, աշակերտների մեծ թւի, հարկաւոր յարմարութիւնների և մեծ ծախսերի պատճառով, դժուարութիւններ ունի, որոնց յաղթելը հազիւ կարելի է։ Ուստի հարց է ծագում օրեկան զբաղմունքները այնպէս դասաւորել, որ աշակերտները կարողանան նախաճաշել տանը։ Կարելի կը լինէր երրորդ դասից յետոյ, այն է ժամը 11-ին, արձակել աշակերտներին և չորրորդ դասը սկսել ժամի $12^1/_2$ կամ 1-ին։ Այդպիսով դասերի մէջ եղած ընդհատումը (կամ այսպէս կոչված մեծ ընդհատումը) կը շարունակվէր $1^1/_2$ կամ 2 ժամ, իսկ դասարանական պարապմունքները կը վերջանային $2^1/_2$-ին կամ 3-ին։ Դ պ ր ո ց ի համար այդ տեսակ կարգը դժուարութիւն չունի։ Երեխաների առողջութեան համար նա մեծ օգուտ կը բերէր նրանով, որ երեխաները չեն յոգնի դասարանում նստելուց։ Զբաղմունքների աջողութեան համար ևս օգտակար կը լինէր, որովհետև երեխաները 4 և 5-րդ դասերի ժամանակ աւելի ուշադիր կը լինէին, քան թէ այժմ է, երբ նրանց ուշադրութիւնը երկար լարվում է առանց հանգստութեան։ Ցոյց տուած կարգով կարելի կը լինէր պահպանել և օդի մաքրութիւնը դասարանների մէջ, որովհետև 3 կամ 4 ժամվայ ընթացքում կարելի կը լինէր հիմնաւորապէս հողմահարել դասատները։ Սակայն այն, ինչ որ բոլորովին յարմար և ցանկալի է երևում դպրոցական կարգերի տեսակէտից, կարող է անյարմար երևալ ը ն տ ա ն ի ք ի համար։

«Ցանկանալով իմանալ այդ մասին 3-րդ գիմնազիայի աշակերտների ծնողների կարծիքը, պատիւ ունիմ խոնարհաբար խնդրել յայտնել թէ որ եղանակը աւելի յարմար է։»

Յուսանք, որ ծնողները լուրջ ուշադրութիւն կը դարձնեն։

Հ. Ա.

ՎՐԱՑ ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԸ

Վրաց «Իվերիա» լրագրի խմբագրատան մէջ աշխատողներից մէկը առաջ է բերում իր յօդուածում մի քանի նմուշներ այն գիւղական թղթակցութիւններից, որ մեծ քանակութեամբ ստանում է «Իվերիան» Վրաստանի զանազան կողմերից։ Յօդուածագիրը հանում է հատուածներ ընդամենը երեք այդպիսի նամակից և մենք կարող էինք նրանց բոլորովին անուշադիր թողնել, եթէ նա մեզ լուրջ կերպով չը յայտնէր, որ վրաց միակ լրագրի խմբագրատանը ստացվող իւրաքանչիւր հարիւր թղթակցութիւնից ի ն ն ս ո ւ ն և ի ն ն ը հատը ճիշդ այդպէս են։

Մի կողմ թողնելով յօդուածագրի այդ առիթով արած զանազան դատողութիւններն ու սրախօսութիւնները, մենք կը ծանօթացնենք մեր ընթերցողներին միմիայն այդ հատուածների հետ։

Սկսենք առաջինից. «Մեր գիւղը գտնվում է այսքան վերստ հեռու այս ինչ տեղից, արևելքից շրջապատված է... արևմուտքից... հարաւից... հիւսիսից... Գիւղը ձգված է իր երկարութեան վրա այս և այս գիւղերի մէջտեղը, միայն մի ծայրը փոքր ինչ ծռված է... բնակիչների թիւն է... աղքատներինը... ազնուականներինը... (Ապա գալիս է գիւղի հիմնարկութեան պատմութիւնը և ներկայ տանուտէրի կենսագրութիւնը և այլն և այլն։)

Այդ ահագին առաջաբանից յետոյ թղթակիցը վերջապէս ասում է. «Մեր գիւղում մի ուշադրութեան արժանի դէպք պատահեց,—այս ինչ աղքատ գիւղացու կովը մտել է այս ինչ ազնուականի այգին ու այնտեղ մի հորթ ծնել։ Հիմա այս ազնուականը չէ թոյլ տալիս որ հորթը տանեն։ Արձանագրութիւնը կազմված է և շուտով դատ կը սկսվի այդ մասին։

Մի շաբաթից յետոյ նոյն թղթակիցը իր երկրորդ նամակով յայտնում է, որ իրանց գիւղի նալբանդը երեք մեխի տեղ երկու մեխ է խփում ձիերին։ Եւ այդ նամակն էլ նորից սկսվում է նախորդի պէս, թէ «Մեր գիւղը գտնվում է այսքան վերստ հեռու...»

Բայց տեսնելով որ այդ թղթակցութիւններից և ոչ մէկը չը տպագրվեց, նա ուղարկում է այսպիսի մի բողոք. «Զարմանալի բան է, Աստուած վկայ, որ հողեղէն ստված մարդ արարածը չէ կարող ձեզ հետ որ և է գործ բռնել։ Ոչ մի թղթակից չը կարողացաւ մինչև այսօր հասկա- [illegible] բան է այս, մի՞թէ դուք Աստուած չունէք... Մարդ ձեզ համար յօդուած է գրում, ուղարկում, ցաւ յայտնում հասարակական անկերպարան վիճակի վրա, մարդկանց ծախս քաշում, իսկ դուք նրա գրութիւնը ուշադրութեանն անգամ չէք արժանացնում... Մի՞թէ նա այնքան անպէտք ու անխելք գրութիւն էր, որ չարժէնար տպագրվելու գոնէ մանր լուրերի շարքում...»

Երկրորդ թղթակիցը աւելի համառօտասէր է. «Պարոն խմբագիր։ Ի սէր Աստուծու, գրեցէք ձեր լրագրի մէջ որ իմ հօրեղբօրս կինը մի անասելի անհանգիստ ու խայտառակ կին է։ Եթէ այս բանը տպագրէք, նա անպատճառ խելքի կը գայ ու վերջ կը դնէ իր անկարգ սովորութիւններին։ Ապա թէ ոչ, յարգելի պարոն, նա հանգստութիւն չի տայ մեր ամբողջ գիւղին։»

Գալով այժմ երրորդ թղթակցին, մենք տեսնում ենք որ նա արդէն զբաղված է մի բոլորովին ուրիշ առարկայով. «Յուլիսի 27-ին ես պսակվեցի մի աղջկայ հետ.... Սկսվեց բամբասանք իբր թէ ես այնպիսի մի աննշանակ որդի եմ, որ ամուսնացայ հօրս կամքի հակառակ։ Թէպէտ և հայրս 2500 օրավար հողից աւելի չունի, բայց և այնպէս նա հաշվում է մեր գաւառի յայտնի կալուածատէրերից մէկը։ Ահաւասիկ առաջ եմ բերում այստեղ հօրս հայեացքն ու կարծիքը այդ հարցի (ամուսնութեանս) մասին։» Պարոնի հայրը գրում է նրան. «Բնութեան կանոն է, որ մարդս ընտրէ իր համար կողակից՝ իր հաւանած էակին։ Եւ դու, որդի, արդէն կատարելահասակ լինելով, իրաւունք ունես ուզելու նրան, ում որ սրտով սիրում ես։ Ես այդ մասին միանգամայն ձայնակից եմ քեզ։ Իսկ եթէ բարեկամներդ կը գտնեն պէտք եղած յարգանքը մատուցանելու քեզ, ես կարող եմ այդ յարգանքը ձեռք բերել տալ իմ փողերով։»

Ապա թղթակիցն աւելացնում է. «Թէպէտ և այս յօդուածս զուրկ է ընդհանուր հասարակական հետաքրքրութիւն ու նշանակութիւն ունենալուց, բայց ինձ համար շատ օգտաւէտ է, որովհետև ներկայ րօպէիս ես հիւանդ եմ և սրա տպագրութիւնը մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ ինձ։ Դա կը լինի մի փոքր օգնութիւն իմ հիւանդութեանս, իսկ հիւանդին օգնութիւն անելը, ինչպէս հրամանքդ յայտնի է, շատ վարձք է։»

Ահա այսպիսի [illegible] «թղթակցութիւն» կարդալուց և նրանց վրա զուր ժամանակ վատնելուց յետոյ միայն «Իվերիա» լրագրի խմբագիրները կարողանում են տպագրել վերջապէս միմիայն հարիւրերորդը....

Ծագում է բնականապէս մի հարց. ի՞նչպիսի մրցում են անում արդեօք վրացիների հետ մեր հայ լրագիրների անտիպ թողած նամակները։ Ի՞նչ տօկոս են արդեօք ներկայացնում մեր խմբագրական զամբիւղները նետվող թղթակցութիւնները։

Տ. Փիրումեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, սեպտեմբերի 27-ին

Կարդալով «Մշակի» 109 համարի մէջ պ. Խ. Մալումեանի նամակը Արմաւիրի հայոց դպրոցի վարչութեան անկանոն վարմունքի մասին, պարտք եմ համարում հաղորդել, որ այդ վարչութեան այդպիսի վարմունքը առաջին անգամը չէ միայն։ Ահա փաստ։

Անցեալ տարի, կարծեմ յուլիս ամսում, յայտարարութիւնից իմանալով, որ Արմաւիրում հարկաւոր է մի վարժուհի, յայտնեցի երևանցի օր. Աշխէն Աստուածատրեանին (այժմ վախճանված) յայտարարութեան միջի պայմանները և առաջարկեցի օրիորդին համաձայնել Արմաւիր գնալու։ Օրիորդը համաձայնվեց և նոյն օրը հեռագրեց Ար-

---

մի անգամ ևս տեսից զշնորհաբեր Աւետեաց երկիրն. յորում երևեցաւ շնորհն Աստուծոյ Փրկիչ ամենայն մարդկան և ոչ միայն Հրէին։

Տեսի այժմիկ զԵրուսաղէմ, մեծացեալ պանծացեալ, պանծացեալ և փառաւորեալ յոյժ, ի վերայ ամենայն լերանց՝ ի վերայ ամենայն բլրոց կառուցեալ բարձրացեալ կան մեծամեծ և նորանոր հաստատութիւնք, վանք, կուսանոց, որբանոց, հիւանդանոց, դպրոց և այլ բազմաթիւ կրօնական և մարդասիրական հաստատութիւնք, և ո՞վ կարող է այժմէն զուշակել զապագայ փառաց մեծութիւն քաղաքին Աստուծոյ Երուսաղէմի։

Այլ Փրկիչն աշխարհի զհամատարած տիեզերս խելով Աւետարանաւ իբրև Երուսաղէմ մի տաճար շինեաց ի տեղի երկրպագութեան համայն հաւատացելոց, զի ասաց Յիսուս առ Սամարացի կինն, յորժամ վաստակեալ նստէր առ ջրհորովն Յակոբայ. «Կին դու, հաւատա ինձ, զի եկեսցէ ժամանակ, յորժամ ոչ ի լերինս յայսմիկ և ոչ յԵրուսաղէմ երկիրպագանիցեն Հօր».... Այլ յամենայն տեղիս, ուր տիրէ թագաւորութիւն Հօր և ուր հնչեաց Աւետարանին ձայն և հաստատեցաւ հաւատն, պարտ է երկրպագանել Հօր հոգւով և ճշմարտութեամբ։

Այլ սակայն կայ մնայ Երուսաղէմ դարձեալ գեր ի վերոյ քան զամենայն գերազանցեալ և փառաւորեալ իբրև նուիրական մայրաքաղաք համայն հաւատացելոց և իբրև քաղաք Աստուծոյ, զորմէ զգուշացուցանէր Յիսուս. մի բնաւ երդնուլ յայն սուրբ և պատկառելի անունն, զի ասէր թէ Երուսաղէմ քաղաք է մեծի Արքային։

Յերրորդում նուագիս մինչ գտի զԵրուսաղէմ, տեսի, այս է հանգիստ իմ ի տան Սրբոց Յակովբեանց, և առաւել մխիթարեցայ, երբ գտի զվաղագոյն մտերիմ եղբայրակիցն ի Քրիստոս, Ամենապատիւ Տէր Յարութիւն Սրբազան Հայրն, որ ժողովեաց զմեր պանդխտութիւն և ոչ ինչ եթող պակաս ի պարտուցն եղբայրսիրութեան։ Յաւելցէ Տէր Աստուած ի կեանս իւր որպէս զԵզեկիայն, որ ճգնի անդուլ անդադար բառնալ զպարտս Ս. Յակովբեանց տան և բարեկարգ պայծառութեամբ պահել զԱթոռ Հայոց Երուսաղէմի։

Որ սիրեմ զբաղիլ գրովք, ձեռն արկի Հրաւիրակին նորագոյն աշխատութեան և տպագրութեան, վասն զի յետ քառասուն ամաց համայն տպագրեալ օրինակք սպառեալ էին։ Եւ նոյն իսկ ցանկալին Երուսաղէմ ներշնչէր և թելադրէր զիս նոր խանդով, նոր ձայնիւ, Դաւթին հոգւով նուագել զԵրուսաղէմ, յորում լրացան աւարտեցան ամենայն խորհուրդք Աստուածայայտնութեան։

Ի կրկնակի տպագրութեանս, ես ոչ խնայեցի զաշխատութիւն, այլ աքննեցայ յաւէտ, գրեաթէ զվաղեմի երկն վերստին գրել, զքառանդամ տողս չափուցն առաւել ևս ներդաշնակ չարադասել, որչափ պահանջէր լեզուին օրէնք և շնորհ, որպէս զի ընթերցուածն առոգանութեան դիւրահնչիւն լինիցի։

Ի դոյն տեղիս ոչ անճահ համարեցի զաշխարհիկ կամ ժողովրդախօս լեզուին զօճն և զբան ի կիր արկանել, զի մերթ կրճատումն բառին հարկադրէր, և մերթ ևս բանն այնպէս յարմարէր։ Եւ ինձ այնպէս թուի թէ գեղեցիկ ևս է խառնումն երբ քերթողին գրական և ժողովրդին աշխարհիկն զիրար գրկեն զուն ուրեք ըստ տեղւոյն վայելչութեան և այն առաւել ևս յարմարի ի չափական բանս, որոց օրինակք երևին ի Նախնի մատենագիրս։ Ես բարեկամ և սիրող եմ իսկ ժողովրդական լեզուին, այլ ոչ երբէք յանդգնիմ զգրականն ոսկեղէն լեզուն մեռեալ համարել և թաղել զայն ընդ մեծին Սահակայ ի հող և միթէ սպականի ոսկին։ Եւ որ զայս առնեն և չարադրեն զաշխարհիկ լեզուաւ՝ տեսանեմ, զի տակաւ տակաւ գան մերձենան յաղբերակունս գրական լեզուին։

Որ հետաքրքիր է բանասէր քերթողն, զհին Հրաւիրակն ընդ նորոյս բաղդատելով՝ տեսանէ, զի բաւական տողք յապաւեալ են, այլ բազմապատիկ ևս յաւելեալ։ Եւ զի ներշնչող ոգին Երուսաղէմ է, խաչեալ Փրկչին զարմանագործութեան հանդէսն է, աշխարհի իշխանին կործանումն և գերեալ ոգւոյն ազատութիւնն է, մեռեալ և յարուցեալ Աստուածորդւոյն յաղթանակն է։

Այլ չը գիտեմ թէ յաջողեալ իցեմ, զի կարծէի ես ինքնին թէ ընդ թառամեալ մարմնոյ՝ և ոգիս թառամեալ և լքեալ է, զի որ ի տիս երիտասարդութեան՝ բնութեան բերմամբ ստեղծաբան լինել նկրտէի, միթէ կարիցեմ ի պակասեալ աւուրս ծերութեան դադարեալ յամուլ մաց՝ նորանոր ծնունդս արտադրել։ Զայս դատաստան թողում քննաբան քերթողին, զանազանել ընդ մէջ երիտասարդութեան և ծերութեան։

Այլ ես այնպէս համարիմ թէ դեռ ոգիս այնչափ թառամեալ չէ, ոգիք դիւրաւ չեն թառամիր, եթէ յերկնից զուարթարար ցօղ ընդունին, և ես հաւատամ, Հոգին է կենդանարար, մարմինն ինչ ոչ օգնէ, ասաց Յիսուս։

Սիրելի մանկունք Հայոց, յառաջ քան զքառասուն ամ Հրաւիրակ եղէ ձեզ, Տէր որ կեանս տայ և կենաց աղբիւրն է, ողջ պահեաց զիս և այժմիկ դարձեալ յետ քառասուն ամաց՝ Հրաւիրակ լինիմ ձեզ և ո՜ տայր ինձ որ նման արծւոյ նորափետուր մանկանայի և միշտ Հրաւիրակ լինէի ձեզ։ Ահա ի Սուրբ լեռնէն Սիօնի ընծայ մատուցանեմ ձեզ դարձեալ «զՀրաւիրակ երկրին Աւետեաց»։ Աւաղ, մօտ չեմ ձեզ, զի կենդանի բարբառով խօսէի, պատմէի զԵրուսաղեմէն և դուք հարցանէիք զողջունէ և զշինութենէ նորին։

Այլ արդ փոխանակ իմ թող խօսի ընդ ձեզ Հրաւիրակս խօսնարան երգոյս, քանզի գիրն կենդանի մնայ և ապրի հազար հազար տարի. իսկ ես՝ եմ այսօր և վաղին ոչ, և դուք մանկունք հայոց և որդիք ժողովրդեան, միշտ նորածնելով և ապրելով՝ մշտնջենաւորէք աստի կեանս, կարդացէք յիշեցէք և Աստուած ողորմի ասացէք՝ Խրիմեան Հայրիկի հոգւոյն։

մակիր ըստ հասցէին, այն է Թուէլեան քահանա-
յին: Նրա օրինակն մնացել է Թուէլեան քա-
հանայից օրիորդի հեռագրի պատասխանը (հասցէն
նոյն վրա էր), որ համաձայն էր օր. Աշխէն Աստուա-
ծատրեանի հեռագրին և, որ օրիորդը պէտք է
օգոստոս 15-ին անպատճառ լինի Արմաւիրում:
Իսկոյն այս հեռագիրը տուեցի օրիորդին, որ
պատրաստուի գնալու:

Առաջին հեռագիրը ստանալուց հետ օր յե-
տոյ ստացայ Թուէլեանի քահանայից մի երկրորդ
հեռագիր, որով հայր Թուէլեան հաղորդում էր ի
գիտութիւն օր. Ա. Աստուածատրեանի, որ այլ
ևս Արմաւիր համար վարժուհի հարկաւոր չէ,
որովհետև նրանք արդէն վարձել են մի ուրիշ
վարժուհի: Այս երկրորդ հեռագիրը ստանալու
ժամանակ օրիորդը Թիֆլիսում չէր և ես, կարծե-
լով որ նա Արմաւիր գնացած կը լինի (ինչպէս
ինքն էր ասել) և աւելորդ համարելով այս մա-
սին յայտնել Թուէլեան քահանային, ուղար-
կեցի օրիորդի հասցէով Երևան մի նամակ,
յայտնելով երկրորդ հեռագրի բովանդակութիւ-
նը, որպէս զի օրիորդը աշխատի ուրիշ դըպ-
րոցներում իր համար տեղ գտնել: Բայց օր.
Ա. Աստուածատրեան այդ ժամանակ Երևանում
չը լինելով, իմ նամակը չէր ստացել և երկրորդ
հեռագրից բոլորովին անտեղեակ, երբ պատրաստ-
ված վերջին անգամ եկաւ ինձ մօտ Արմաւիր
գնալու, ես տուեցի նրան Արմաւիրից ստացած
երկրորդ հեռագիրը, որի բովանդակութիւնը այն
աստիճան ազդեց օրիորդի վրա, որ խեղճը սկսեց
արտասուել... Ես աշխատում էի հանգստացնել և
յոյս տալ օրիորդին, որ եթէ մինչև անգամ ուրիշ
դպրոցներում տեղ չը կարողանայ գտնել, կարող
է առաջին հեռագրի զօրութեամբ պահանջել մի
տարուայ վարձը. բայց օրիորդը չէր հանգստանում
և հեկեկալով պատասխանում էր՝ «Ոչ, ամօթ է,
խայտառակութիւն է. ես չեմ կարող այդպիսի
բան անել... Թող քաղցած մեռնեմ...»

Օրիորդն այդ տարին չը կարողացաւ վարժու-
հութեան տեղ գտնել, մնաց նիւթական միջոցից
բոլորովին զուրկ: Անհամաչուառ վիճակի մէջ
Թիֆլիսում հիւանդացաւ, և այս գարնան վախ-
ճանվեց Քաղաքային հիւանդանոցում:

Ա. Օհանջանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, սեպտեմբերի 30-ին

Կովկասեան Հայոց Բարեգործական ընկերու-
թեան խորհուրդը յայտնում է սրանով իր շնոր-
հակալութիւնը 1) շուշեցի պ. Սարգիս Ադամեա-
նին, որ նուիրել է 100 ր. ընկերութեանս Շուշու
գրատան համար գրքեր գնելու և 2) Ջմիւռնիայի
բնակիչ Գարեգին էֆ. Փափազեանին, որ նուիրել
է 5 օսմանեան լիրա կամ 45 րուբլի:

Նախագահ՝ Ա. Անանեան, քարտուղար՝ Հ. Ա-
ռաքելեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է որ Բագու
քաղաքում կրկին եղել են խօլէրայի մի քանի
դէպքեր: Եւ ահա Բագուի բնակիչները նորից սկը-
սել են փախչել քաղաքից: Օրական հարիւր, եր-
կու հարիւր, իսկ վերջին օրերը՝ մինչև չորս հա-
րիւր մարդ հեռանում են քաղաքից երկաթուղա-
յին գնացքով:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Ցորենը թանգ է
մեր քաղաքում. այժմ ծախվում է 40—43 րուբ-
լի, մինչդեռ երկու ամիս առաջ ծախվում էր
15—18 րուբլի:»

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Ներկայումս մեզ
մօտ մի տեսակ գաղթականութեան հոսանք է
սկսվել: Արգաւանդ և ցորենով առատ Շիրակ
գաւառի գիւղացիք՝ գաղթում են Երևանեան նա-
հանգի այն գիւղերը, ուր շատ թէ քիչ ցորենի
բերք է եղել: Երաշտութիւնից ցանքերը փչացել
են և ամբողջ գաւառում թանգութիւն և չքաւո-
րութիւն է տիրում: Երկրագործ գիւղացիներից
շատերը յուսահատված թողնում են իրանց տուն
ու տեղը, վերցնելով իրանց թշուառ ընտանիքը և
անասուններին, գլխաւոր դիմելով դէպի ուրիշ
գիւղեր՝ պատսպարան և ուտելու պաշար ձեռք
բերելու համար: Այժմ Երևանի և Վաղարշապատի
շրջակայ գիւղերը լի են այդպիսի գաղթականնե-
րով: Նրանք վաճառում են իրանց անասունները
չատ չնչին գներով: Իրանք պատրաստ են ձրի
ծառայելու, մի կտոր հաց ունենալու համար:»

—

Մեզ գրում են ՆԵՐՔԻՆ-ԱԽՏԱՑԻՑ հետեւալը.
«Առևտուրը բոլորովին ընկած է այստեղ. վաճա-
ռականները մի տարօրինակ դրութեան մէջ են:
Հետզհետէ զգացվում է փողի պակասութիւնը,
վաճառականութեան անկումը, այն ինչ ուրիշ
տարիներում աշնան այդ միջոցին՝ առևտուրն
այստեղ իր ամենազօրեղ շարժման մէջ էր լի-
նում:»

—

Ֆրանսիացի երևելի վիպագիր Ալֆօնս Դօդէի
«Rose et Ninette» վերնագրով վերջին րոմանը
թարգմանվել է ռուսերէն լեզուով և հրատարակ-
վել է Պետերբուրգում առանձին գրքոյկով «Послѣ
развода» (Ապահարզանից յետոյ) վերնագրով:
Գինը 50 կօպէկ է, իսկ ճանապարհածախսով՝ 65
կօպէկ: Դօդէի այդ գրուածքը երևելի րոմանիստի
ամենաթոյլ հեղինակութիւն կարելի է համարել:
Նա ոչինչ չէ վճռում իր այդ վէպով և իր հան-
դէս բերած տիպերը՝ բոլորն էլ վերին աստիճանի
անորոշ, թոյլ և անգոյն են: Սակայն, ինչպէս
միշտ, Դօդէի ոճը գեղեցիկ է, և գրելու ձևը
յափշտակիչ: Վէպը կարդացվում է մեծ ուրախու-
թեամբ:

—

Պեշտում ֆրանսերէն լեզուով հրատարակվող
«Revue d'Orient» լրագիրը իր վերջին համարնե-
րից մինում տպել է Րաֆայէլ Պատկանեանի կար-
ճառօտ կենսագրութիւնը, անուանելով նրան
«հայոց Բերանժէ:» Լրագիրը յիշեցնում է մի
գերմանացի կրիտիկոսի կարծիքը հանգուցեալ
Պատկանեանի բանաստեղծական գրուածների մա-
սին: Վերոյիշեալ քննադատն ասում է. եթէ
Պատկանեան իր կեանքի ամբողջ ընթացքում բա-
ցի «Արաքսի արտասուքը» բանաստեղծական
կտորից ուրիշ ոչինչ բան գրած էլ չը լինէր,—նա
դարձեալ արժանի կը լինէր մեծ բանաստեղծի
անունը կրելու:

—

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ մի քանի ժամա-
նակ առաջ «Մշակի» մէջ հաղորդված լուրը, իբր
թէ իշխան Ալէքսանդր Եվստաֆիևիչ Օրբելիանի
ընծայել է Շահնազար հայ-կաթոլիկ գիւղի դըպ-
րոցի օգտին մի քանի դեսիատին տարածութիւն
ունեցող գետինը,—կատարելապէս անհիմն է:
Ձենք կարող մեր զարմանքը չը յայտնել այնպիսի
թղթակիցների մասին, որոնք իրանց թոյլ են
տալիս այդ տեսակ անհիմն լուրեր հաղորդելու:

—

Հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհրդի
նախկին քարտուղար, պ. Աւետիք Եղեկեան, այս
օրերս թողնում է Թիֆլիս, հրաւիրված լինելով
Ս. Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարան՝ ֆրանսերէն
լեզուի ուսուցչի պաշտօնով:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ Ներսիսեան դպրոցի տեսուչ, պ.
Յովհաննէս Սպենդիարեան այս օրերս մեր քաղաքը
վերադարձած լինելով, գրաւոր կերպով հրաժա-
րական է տուել իր պաշտօնից: Լսում ենք որ պ.
Սպենդիարեան պարապելու է այժմ փաստաբա-
նութեամբ:

—

Երևելի ռուս գրող Գլէբ Ուսպէնսկիյ, ինչպէս
յայտնի է, վերջին ժամանակներս հիւանդ էր հո-
գեկան հիւանդութեամբ: Նա բնակվում էր Պե-
տերբուրգում, իսկ այժմ, ինչպէս հաղորդում են
Պետերբուրգի լրագիրները, ուղարկված է Նով-
գորոդ: Յայտնի հոգեբոյժ Չէչօտ յոյս է տալիս,
որ տաղանդաւոր գրողը կարող է բժշկվել:

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը տպագրել է
այն տների ցուցակը, որոնց մէջ տեղի են ունե-
ցել խօլէրայի դէպքեր: Այդ տեսակ տների թիւն
է 304: Ցուցակները տպագրված են մի քանի հա-
րիւր օրինակ, և արդէն ուղարկվել են դպրոցնե-
րի վարչութիւններին, քաղաքային բժիշկներին,
ոստիկանապետին և սանիտարական խմբերին ի տե-
ղեկութիւն:

—

Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցի կառավարիչ
պ. Աստապօվիչ թողնում է իր պաշտօնը, և Գիւ-
ղատնտեսական ընկերութեան խորհուրդը զբաղ-
ված է դպրոցի համար նոր տեսուչ գտնելու հար-
ցով:

—

Այսօր Թիֆլիսի ամբոխի սիրած տօներից մինն
է՝ Մցխեթի տօնը: Երկաթուղու յատուկ գնացքը

նները մի քանի անգամ միմեանց վրա Թիֆլիսից
Մցխէթ են տեղափոխում ուխտաւորներին: Այդ
առիթով, համաձայն Թիֆլիսի նահանգապետի
կարգադրութեան, Մցխէթ ուղարկված է մի
բժիշկ, մի քանի ֆէլդշերներով և դեղերով, խօ-
լէրայով հիւանդներին օգնութիւն ցոյց տալու, ե-
թէ այդպիսի դէպքեր կը լինեն:

—

Ինչպէս Թիֆլիսի, այնպէս և մի քանի գաւա-
ռական քաղաքների գիմնազիաների վարչութիւն-
ները՝ արդէն մի քանի միջոցներ են ձեռք առել՝
աշակերտներին և աշակերտուհիներին ազատ պա-
հելու խօլէրայով վարակվելուց և վարակման դէպ-
քումն էլ օգնելու համար: Այսպէս օրինակ, շատ
գիմնազիաներում աշակերտներին կը տրվի թեթև
նախաճաշիկ, որպէս զի նրանք ստիպված չը լի-
նեն երկար ժամանակ անօթի մնալու. իսկ մի
քանիսներումն էլ բժշկական անմիջական օգնու-
թիւն հասցնելու պատրաստութիւններ են տես-
ված: Այդ առիթով՝ հարկաւոր ենք համարում նա-
խազգուշացնել և հայոց դպրոցներին: Թիֆլիսի
և ուրիշ քաղաքների հայոց ծխական և նոյն իսկ
թեմական դպրոցներում ուսանում են մեծ մա-
սամբ աղքատ ընտանիքների երեխաներ, որոնք ու-
րեմն, հիւանդանալու և վարակվելու աւելի վտան-
գի մէջ են լինում: Արդ, հետաքրքրական է
իմանալ, որ և է միջոցի դիմում են մեր դըպ-
րոցները: Մենք չը գիտենք, արդեօք նոյն իսկ
Ներսիսեան դպրոցը մտադիր է խիստ հսկողու-
թիւն նշանակել աշակերտների վրա, օգնել դրան-
ցից աղքատներին և տալ նրանց նախաճաշիկ,
կամ գոնէ մի կտոր հաց թէյով, քանի որ նը-
րանք դպրոցում են լինում: Եթէ դպրոցի վարչու-
թիւնը այդ բանը մինչև այժմ չէ արել, գոնէ
հիմա անի: Նոյնը խորհուրդ կը տանք և միւս
դպրոցներին:

—

«Հրատարակչական ընկերութեան» տպագրու-
թեամբ լոյս տեսաւ Խրիմեան Հայրիկի «Սիրաք և
Սամուէլ» գեղեցիկ աշխատութիւնը, հեղինակի
պատկերով հանդերձ: Գրքի գինը նշանակված է
50 կօպէկ: Սա ընկերութեան № 59 հրատարա-
կութիւնն է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԷՐՆԷՍՏ ՌԸՆԱՆ

Պարիզի լրագիրները հաղորդում են որ հանգու-
ցեալ Էրնէստ Ռընանի «Հրէաստանի պատմու-
թեան» չորրորդ և հինգերորդ հատորները պատ-
րաստ են արդէն տպագրութեան համար: Իսկ
հանգուցեալի «Յիշողութիւնները» լոյս կը տես-
նեն միայն հինգ տարուց յետոյ:

Մայրաքաղաքի լրագիրներին հեռագրում են
Պարիզից, որ Ռընան կը թաղվի Պանթէօնում՝
Վիկտոր Հիւգօից, Վօլտէրից և Ռուսօից ոչ հե-
ռու:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԶԻՆԱՒՈՐՎՈՒՄ Է

Գերմանական պարլամենտի առաջիկայ նստա-
շրջանը բաց կանէ ինքն Վիլհելմ կայսրը, ուղե-
նալով դրանով մատնացոյց անել այդ պարլամեն-
տական նստաշրջանի քաղաքական նշանակու-
թեան վրա: Կառավարութիւնը կը պահանջէ
պարլամենտից զինուորական նոր օրէնքի ընդու-
նելը: Կառավարութիւնն առաջարկում է մօտա-
ւորապէս հետևեալ օրինագիծը. 1) հետևակ զօրքի
զինուորները այսուհետև պիտի ծառայեն միայն
2 տարի, այդպիսով Գերմանիան միջոց կունենայ
շատացնել իր հետևակ զօրքի գնդերի թիւը. 2)
հեծելազօրքի մէջ կը կազմակերպվեն 10 հատ
նոր գնդեր. 3) ռմբաձիգ զօրքի բատարէաների
թիւը կը հասցնվի 53-ի. վերջապէս 4) նոր սպա-
ռազինութեան համար կը պահանջվի 80 միլիօն
մարկ միանուագ ծախս, իսկ մշտական տարե-
կան ծախս՝ 65 միլլիօն մարկ:

Լեհական «Orendownik» լրագիրը յայտնում է
որ գերմանական պարլամենտի լեհացի պատգա-
մաւորները պատրաստ են կատարել կառավարու-
թեան բոլոր պահանջները գերմանական զօրքի
սպառազինութեան նոր օրինագծի վերաբերմամբ,
որպէս զի ցոյց տան կառավարութեանը թէ ի-
րանք գերմանական պետութեան հաւատարիմ
հպատակներ են և միշտ պատրաստ են իրանց
պարտքը կատարել պետութեան և կառավարու-
թեան առջև, եթէ միայն կառավարութիւնը գեր-

մանական կառավարութիւնը չի թոյլ տայ լեհա-
ցիներին Պօզնան նահանգի իրանց բոլոր դպրոց-
ներում մտցնել ամբողջ դասաւանդութիւնը մայ-
րենի լեզուով:

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԲՈՂՈՔԸ

Աչքի առջև ունենալով բօլգարական կառավա-
րութեան կարգադրութիւնը՝ խպառ արգելել յու-
նաց լեզուի դասաւանդութիւնը Բօլգարիայում
գոյութիւն ունեցող յունաց դպրոցներում, Կ.
Պօլսի յունաց պատրիարքը բողոքել է արդէն Բ.
Դրան այդ կարգադրութեան ապօրինի և անար-
դար լինելու մասին, պնդելով որ Բօլգարիայում
գոյութիւն ունեցող յունաց դպրոցները հիմնվել
են յոյն համայնքների հաշւով և յատկապէս Բօլ-
գարիայում ապրող յոյն մանուկների համար:

Կ. Պօլսի քաղաքական շրջաններում կարծում
են որ այդ հարցում Անգլիան պաշտպան կը հան-
դիսանայ՝ յունաց կառավարութեան, հոգևորակա-
նութեան և ազգի արդարացի պահանջների:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Гражданинъ» լրագրի խմբագիր, իշխան Մեշչեր-
սկի շարունակում է բանակռիւ մղել մայրաքաղա-
քի միւս լրագիրների դէմ: Որպէս ապացոյց թէ
որքան վնասակար է գրագիտութիւնը ռամիկ ամ-
բոխի համար, իշխան-խմբագիրը հաւատացնում է,
որ Ռուսաստանի ներքին նահանգներում խօլէրայի
ժամանակ պատահած անկարգութիւնների մէջ
մասնակցել են մեծ մասամբ երիտասարդ, տար-
րական ժողովրդական դպրոցներից դուրս եկած
գրագէտ ռամիկները: Մեշչերսկու այդ խօսքերին
միւս ռուս լրագիրները պատասխանում են թւա-
նշաններով: Անկարգութիւնների կամ ապստամբա-
կան շարժման համար ձերբակալված և այժմ
դատարանի մեղադրվածների նստարանի վրա նըս-
տած մարդկանց պաշտօնապէս սաուգված անուա-
նացուցակը տպագրելով՝ «Новости» լրագիրը ցոյց
է տալիս որ մեղադրվածներից ամենաերիտասար-
դը՝ մօտ 30 տարեկան է, իսկ մնացածները՝ 40
տարեկանից մինչև 75 տարեկան հասակի մարդիկ
են, որոնք, ուրեմն, երբէք եղած էլ չեն ժողովր-
դական դպրոցներում, ուրեմն իսկ որ անգրագէտ,
ռամիկ ամբոխի հին սերունդի ներկայացուցիչնե-
րըն են: Սրանք են, ուրեմն, իշխան Մեշչերսկու
և ր ի տ ա ս ա ր դ կոչվածները...

* * *

Այս օրերս Պարիզում իր կեանքին վերջ տուեց
անձնասպանութիւն գործելով, ֆրանսիացի յայտ-
նի օպերէտային հեղինակ՝ Հեկտոր Կրէմիէ: Հան-
գուցեալին են պատկանում այնպիսի յայտնի օպե-
րէտների լիբրէտօն (բովանդակութիւնը) ինչպէս
են՝ «Orphée aux enfers», «La jolie parfumeuse»,
«Le petit Faust», «Geneviéve de Braband» և
այլն: Անձնասպանութեան պատճառը, ինչպէս ա-
սում են, եղել է ընտանեկան և նիւթական խառն
դրութիւնը:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԱԹԷՆՔ, 29 սեպտեմբերի: Արդէն սկսել են
հաւաքվել՝ Թագաւորական զոյգի արծաթեայ հար-
սանիքի առիթով:

ՎԻԷՆՆԱ, 29 սեպտեմբերի: Միջազգային ե-
րաժշտական-թատրօնական ցուցահանդէսը փակ-
վեց: Ցուցահանդէսը անաջող դուրս եկաւ թէ
դրամական և թէ գեղարուեստական կողմից:

ՊԱՐԻԶ, 29 սեպտեմբերի: Բօրսային նապաս-
տակները, որոնց արգելվեց կազմել մանր բօրսա
Credit Lionnais-ում, երեկոները կը հաւաքվեն
Իտալական բուլվարի տրոտուարի վրա:—Հերք-
վում է թէ Մարսէլում խօլէրային դէպքեր են ե-
ղել:—Պատգամաւորների ժողովում պատրաստվում
են հարցապնդում անել կառավարութեան կողմից
արած նկատողութիւնների հետևանքների մասին,
որոնք տեղի են ունեցել այն պատճառով, որ ֆրան-
սիացիների և դահօմէյցիների մէջ եղած կռուի
ժամանակ, վերջինների մօտ գտնվել են զէնքեր՝
գերմանական կնիքով:

ԲԵՐԼԻՆ, 29 սեպտեմբերի: Երկուշաբթի երե-
կոյեան կայսրը ճանապարհ ընկաւ Վիէննա:

ԼՕՆԴՕՆ, 29 սեպտեմբերի: Բոլոր լրագիրները
քննադատում են «Туркестанскія Вѣдомости»
լրագրի յօդուածը Պամիրի մասին և հերքում են
ռուսաց լրագրի այն կարծիքը, թէ Պամիրը ան-
պայման Ռուսաստանին է պատկանում:

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 սեպտեմբերի: Պաշտօնական բիւ-
լլետէնը հաստատում է, որ տեղի են ունեցել
կասկածելի հիւանդութեան երկու դէպք: Ընդհա-
նուր մահացութիւնը միջակից էլ պակաս է:

ԿՕԲՈՒՐԳ, 29 սեպտեմբերի: Այստեղ եկան՝
Էդինբուրգի դքսուհուն այցելելու համար Մեծ
Իշխան Վլադիմիր Աէքսանդրօվիչ, ամուսնու հետ:

ՎԻԷՆՆԱ, 29 սեպտեմբերի: Այսօր կէսօրին
այստեղ ժամանեց գերմանական կայսրը. Նրան
դիմաւորեց կայսր Ֆրանց-Յօսէֆ, էրցհերցօգների
հետ և այլն:

ԲԱՂԴԱԴ, 29 սեպտեմբերի: Պարսից խօսքե-

րին նայելով, նրա կեանքի դէմ յիրաւի որ փորձ է փորձվել: Կառավարութիւնը վճռաջին 2 դատարանի անդամ Անդրէեանովիչին ուղարկեց տեղն ու տեղը կատարելու այդ գործի քննութիւնը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 սեպտեմբերի: Նախանդական մի քանի խնդրութիւնների միջնորդութեամբ պատճառով լուսաւորութեան մինիստրը, ներքին գործերի մինիստրութեան կառավարչի համաձայնութեամբ, անհրաժեշտ համարեց յետաձգել քննութիւնները բժշկական ֆակուլտետներում և բժշկական քննիչ յանձնաժողովներում բժիշկ ուսանողների համար մինչև 1893 թւի յունվարի 7-ը:

ՎԻԷՆՆԱ, 30 սեպտեմբերի: Այսօր Վիլհէլմ կայսրը այցելութիւն գործեց կոմս Կալնոկիին, գնաց Հաբսբուրգեան տան հանգստարանը և աւստրիական Թագաժառանգի դամբարանի վրա պսակ դրեց: Երեկոյեան Շէնբրունում տեղի ունեցաւ ընտանեկան ճաշ, որին ներկայ էին էրցհերցոգները, էրցհերցոգուհիները և օգոստափառ անձինք: Ճաշից յետոյ կայսրները այցելեցին պալատական օպերային թատրոնը:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ.

Սեպտեմբերի 29-ին

Լօզօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	99 ր.	10 կ.
Բեռլին վրա 100 մարկ — . .	48 ր.	60 »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	39 »	25 »
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	93 »
Մաքսայի կուպօններ — . .	158 »	50 »
Արծաթ — — — . .	1 »	10 »
Բօրսային դիսկօնտեր — . .	4 »	$5^1/_2$%
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի . .	103 »	25 »
— — — — 2-րդ — . .	103 »	— »
— — — — 3-րդ —	— »	— »
— — — — 4-րդ —	— »	— »
— — — — 5-րդ —	— »	— »
— — — — 6-րդ —	102 »	75 »
6% ոսկեայ ռէնտա	163 »	75 »
4% ոսկեայ փոխառութիւն. . .	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	103 »	— »
— — — 3-րդ —	105 »	— »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	238 »	— »
— — երկրորդ —	218 »	— »
Պետական երկաթուղային ռէնտա.	104 »	— »
$5^1/_2$ ռէնտա	— »	— »
4% ներքին փոխառութեան . . .	95 »	— »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101 »	75 »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	191 »	50 »
$5^1/_2$% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	106 »	25 »
$4^1/_2$% գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	154 »	50 »
— — — թղթադ. .	101 »	75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները. .	102 »	12 »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	102 »	— »
Օդեսայի — — .	101 »	75 »
Թիֆլիսի — — .	98 »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	99 »	87 »
— — Քութայիսի — .	99 »	87 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:

Խմբագիր-Հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Լ. Ի. ՄԱՏՐՈՍՈՎԻՉ

Աւարտելով ՊՐԱԳԱՅԻ ԿՕՆՍԷՐՎԱՏՕՐԻԱՅԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Մասնաւորապէս մանկավարժական կուրսը բոլոր և հեղինակութեան, ԱՌԱՋԻՆ կարգի վկայագրով, տալիս է ԴԱՍԵՐ երաժշտութեան և թէօրիայի, ռուսաց կօնսերվատօրիաների ծրագրով: Հասցէն. Թիֆլիս, Մ. Ցէյալինի մագազինում, Դվօրցովայա փողոցի անկիւնում: № 112 1—5

„ԱՂԲԻՒՐԻ" և „ՏԱՐԱԶԻ" խմբագրութիւնը

ԾԱԽՈՒՄ Է

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Մեծադիր հատը 1 ռուբլի, փոքրադիր հատը	— 10 կոպ.
» 100 հ. 70 » » »	7 ր. — »
» 500 » 250 » » »	25 » — »
» 1000 » 400 » » »	40 » — »

Ցանկացողներին հրաւիրում ենք շտապել, որպէս զի միանգամից չը դժուարանանք ճանապարհել: Ճանապարհածախսը խմբագրութեան վրա է: № 112 1—1

ԱՐԴՎԻՆԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ համար հարկաւոր է մի ուսուցիչ, 5-րդ կարգի. 30 դաս, 400 ռուբլի ռոճիկ, և բնակարան: Ցանկացողները շտապով թող դիմեն այս հասցէով. Ардвинъ, священику Малхасянцу. № 112 1—3

ԷԺԱՆԱԳԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

որը մինչև այժմ գտնվում էր Միքայէլեան կամուրջի վրա, № 52, սեպտեմբերի 29-ից տեղափոխվել է Միջին փողոց, նախկին տուն Տէր-Ասատուրովի, նոյն այն բնակարան, որտեղ գտնվում էր Արզութեանի „Հանրամատչելի գրադարանը":

Դրադարանը բաց է առաւօտեան 9 ժամից մինչև 12-ը, և երեկոյեան 5—8 ժամը:

№ 112 1—5

Թիֆլիսի կենտրոնական և կովկասեան գրավաճառանոցներում և Բագուի Թառայեանի գրավաճառանոցում վաճառվում են՝

ԲԱՐՍԵՂ ՔԱՄԱԼԵԱՆԻ

հետևեալ հրատարակութիւնները՝

1) «Երեք քաջեր», կատակ.	գինն է 20 կոպ.
2) «Ա՛յ քեզ օյին», վօդէվիլ.	— 20 »
3) «Էլիզայի վիշտը», վէպիկ	— 10 »
4) «Էմմանուէլ Մանիի թաղումը»	— 5 »
5) «Համլէտ», ողբերգութիւն	— 60 »
6) «Աննա Սարոյեան», էտիւդ	— 30 »

—

Վերջին անգամ դիմում եմ օտարաքաղաքացի այն անձանց, որոնց ուղարկված են իմ հրատարակած «Համլէտ» ողբերգութեան օրինակները, որ առանց այլ ևս յետաձգութեան ուղարկեն թէ վաճառված օրինակների դրամը, և թէ անվաճառ մնացած օրինակները:

1—3 № 112 Բարսեղ Քամալեանց

ՄԻ ՊԱՏՒԱՒՈՐ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔ

Ցանկանում է գիշերօթիկ աշակերտներ պահել: Աշակերտները պիտի լինեն ոչ աւելի քան 15 տարեկան: Հասցէն կարելի է հարցնել „Մշակի" խմբագրատանը:

(№ 112) 1—5

ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՐՏԷԶ ԵՒՐՕՊԱՅԻ

որը շատ յարմար է զանազան տեղեր գտնելու համար՝ լրագիրներ և ամսագիրներ կարդալիս: Գինը 1 ռուբլի, ճանապարհածախսով. Հասցէն.—Москва, у издателя Ѳ. И. Анскаго, Малая Лубянка, д. Ивановскаго Монастыря.

(№ 112) 1—5

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆՈՒՄ հոկտեմբեր ամսի 14-ին, երեկոյեան 8 ժամին, լինելու է աճուրդ (առանց կրկնաճրդի) կապալով տալու դպրոցին պատկանեալ 21 կրպակները, որոնք գտնվում են Ներսիսեան հին դպրոցի հանդէպ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 12 ժամ: 2—3

Հնարել եմ մի տեսակ նոր ՀԱՄՐԻՉ, որով կատարվում են թւաբանական 4 գործողութիւնները, կոտորակներով, նմանապէս վաճառականութեան վերաբերեալ բոլոր հաշիւները՝ թէ անգլիական փողերով, թէ եւրոպական բոլոր միւս տէրութիւնների փողերով և թէ վերջապէս պարսից և թիւրքաց փողերով, կշիռներով և չափերով: Նոյն համրիչով կարելի է շատ հեշտութեամբ կատարել բոլոր բանկային հաշիւները, տոկոսներով և լուծել ամեն տեսակ թէ առևտրական, թէ մաթեմատիկական խնդիրներ:

Համրիչիս վրա կատարվող այդ ամեն տեսակ բաղադրեալ գործողութիւնները 10—20 անգամ աւելի շուտ են կատարվում, քան թէ մատիտով, մաթեմատիկական ճիշդ հաշիւների միջոցով: Նորահնար համրիչի չափը, ծանրութիւնը և արժէքը համեմատ է Ռուսաստանում գործադրվող սովորական համրիչներին: Սակայն ինքս միջոց չունենալով ձեռք բերել որ և է կառավարութիւնից արտօնութիւն (պրիվիլեգիա), յայտնում եմ որ ովքեր կօգնեն ինձ գործն առաջացնելու՝ այդպիսիներին ես մասնակից կանեմ ստացվելի օգտին:

Հասցէս. Թիֆլիս (Հաւլաբար), Հաւլաբարսկայա փողոց, տուն № 25, Նիկողայոս Նիկողոսեան (Тифлисъ, Авлабаръ, Авлабарская ул. д. № 25, Николаю Никогосянцу).

№ 101 8—10

Մի անձն, 25 տարեկան, վճարելով կառավարութեան հսկողութեան տակ գտնվող կեանքի ապահովագրութեան ԷԿՎԻՏԷԲԼ ընկերութեանը տարեկան 20 ռուբլի, ապահովացնում է ընտանիքը, իր մահվան դէպքում, ընկերութիւնից անմիջապէս ստացվելի 1000 ռուբլիով: Իսկ եթէ այդ անձը կը հասնէ 45 տարեկան հասակին, այն ժամանակ ընկերութեան մէջ նրա մուցած բոլոր փողերը, աւելորդով, անձամբ իրան են վերադարձվում: Բոլոր մանրամասն տեղեկութիւնները կարելի է ստանալ ընկերութեան ագէնտի, Ա. Վ. Մէլիք-Մինասեանցի մօտ, Թիֆլիսում, կալուածական բանկի տանը, Դվօրցովայա փողոցում, № 119. № 108 3—3

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ

Որ աւարտած լինի օրիորդական գիմնազիայում: Պայմանների մասին կարելի է հարցնել „Մշակի" խմբագրատան:

№ 107 3—4

Ցանկանում եմ դասեր ունենալ մասնաւոր տներում, ընդունում եմ կրկնութիւն անել աշակերտների հետ և պատրաստել դպրոցների համար, գլխաւորապէս մաթեմատիկայից և բնական գիտութիւններից: Հասցէն թողել „Մշակի" խմբագրատան:

№ 107 3—5

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ուսումնարանին կից հոկտեմբեր ամսից բացվում է խոհարարական մասնաբաժին՝ իգական սեռի համար: Ցանկացողները գրվելու սրա դասընթացքին, կարող են դիմել կար ու ձևի ուսումնարանը, Սէրգէեվսկի փողոց, տուն № 14.

№ 109 2—2 (հ. ե.)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա. ՄՈՒՋԱՆԱՃԵԱՆԻ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

(Կայսերական ռուսաց Երաժշտական ընկերութեան ԹԻՖԼԻՍԻ բաժնի գործակալ)

Ստացված է ահագին ընտրութիւն ռօյալների և պիանինոների, Շրէդէրի և Բատկէի գործարանից:

Վարձով են տրվում և ծախվում են երաշխաւորութեամբ գործարանի գներով: Մագազինում կան նաև ջութակներ, ֆլէյտաներ, լարեր և այլն:

Լիակատար ժողովածու նոտաների էժանագին հրատարակութիւնների: Պատուէրները պ.պ. օտարաքաղաքացիների՝ կատարվում են ճշգութեամբ, բարեխղճութեամբ և անյապաղ: 6—10

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական հաշւարարութիւնը առանց ուսուցչի օգնութեան ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տոկոսների լիակատար աղիւսակներով, 1-ից մինչև 10,000 ռուբ. համար. 1%-ից մինչև 12%.

Վաճառվում է եղբարց Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Нагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով С. П. Мануэльянцу.

Գինն է 1 ռուբլի: Փօստի ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի: 109—150 (9—№ 95)

Ասխաբադի հայոց եկեղեցական-ծխական երկսեռ դպրոցաց համար հարկաւոր է մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ ռուսաց լեզուի և. կարգի, շաբաթական 26 դասով, որից 18-ը առաջնակարգ և մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ ը. կարգի, որը պէտք է ասանդէ և ձեռագործութիւն, շաբաթական 20 դասով: Դասագներն առաջին կոպարով: Պայմանների մասին դիմել հոգաբարձութեանս հեռագրով:

Հոգաբարձու՝ Խուրշիդ Մնացականեանց:

№ 106 3—3

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 30 Сентября 1892 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.